

Denisa Valterová: WAGNERŮV BAYREUTH PO 2.SVĚTOVÉ VÁLCE – PŘEKONÁNÍ, NEBO POKRAČOVÁNÍ NACIONÁLNĚ SOCIALISTICKÉHO PROJEKTU?

(Rekapitulace debaty 1945-1980)

Diplomová práce Denisy Valterové patří k jedné z mála, u nichž jako čtenář a posuzovatel netrpím, naopak uspokojuje mou zvědavost, protože se sám dovídám něco nového. Je příjemná úleva, když školitel nemusí vodit autora/autorku za ručičku, když nemusí suplovat lektora, editora, korektora, spoluautora ani překladatele z pytydepe do češtiny. Kdy může nechat autorku pracovat zcela samostatně, protože velmi brzo nahlédne, že o tématu se během seznamování s textem více dovídá než sám může předat.

Své téma, jeho kontext, terminologii, prameny i literaturu autorka suverénně ovládá, stejně tak jako ovládá frázeprostý jazyk, píše přesně, čtivě a bez frází, a až na jedinou bolest i bez hrubek a dalších jazykových prohřešků (tou bolestí je interpunkce, konkrétně nejen chybějící, ale i chybně přilepené čárky, zejména v úvodních kapitolách DP).

Autorka nás ve čtyřech hutných kapitolách (Koncentrační tábor v Bayreruthu; Poválečný Bayreuth; „Nový Bayreuth“?; Od Wielandovy smrti 1966 ke 100.výročí festiovalových her 1976) provádí labyrintem známých i zcela neznámých, nově objevených skutečností, interpretací a dezinterpretací, jež se týkají věčného problému zneužitelnosti (a ochoty k zneužitelnosti) velkého umění ve vztahu k totalitní moci. Citlivé téma nacifikace – nebo „nacifikace“? - autorka kriticky reflektuje na modelu proslulého Wagnerova Bayreuthu, na osudu jeho tvůrců a pokračovatelů, tj.nejen geniálního otce zakladatele, ale i jeho autoritativní snachy a Hitlerovy přítelkyně Winifred; dále jeho vnuků Wielanda, zřejmě umělecky nejtalentovanějšího pokračovatele rodinné tradice a také jeho mladšího bratra Wolfganga a dalších příslušníků zdaleka ne jednotného rodinného „klanu“ - v němž se najdou jak osoby s nacismem konformní, tak přesvědčení antinacisté (Fridelind Wagner). Pro autorku, její naraci a traktování tématu – kromě režiséra Wielanda, tvůrce „Nového Bayreuthu“, jemuž věnuje zasvěcenou analytickou pozornost – byla zřejmě ústřední postavou zejména zmíněná, trochu příšerná Wagnerova snacha Winifred, ač přivdaná rodilá Angličanka, přesto doživotní nacistka. Však také její skandální zpovědi v Syberbergově mnohahodinovém dokumentu a poté její smrtí v roce 1980 celé období, ostře sledované autorkou, příznačně končí.

K práci mám jen několik dílčích připomínek, například se nemohu na smířit s charakteristikou C.G.Junga a S.Freuda jako „*levicových myslitelů*“, (s.43). Jiné se mi vynořují až při druhém, třetím čtení. Některé formulace mi totiž připadají příliš kategorické, například když si přečtu v příloze text na památníku, připomínajícím na místě bývalé přádelny existenci někdejšího pobočného koncentračního tábora v Bayreuthu, tedy věc záslužně vracející paměť místa léta vytěšňovanou, pak zpětně příliš nerozumím kritické větě na s.9 („*Vzpomínka na temnou kapitolu historie města tak získala „oficiální“ a neškodnou tvář a neměla být jinak připomínána*“). Stejně

kategoricky – tj. na můj vkus až příliš snadno – se autorka vyrovnává s rozporuplnou, a tedy nejednoznačnou rolí některých účastníků poválečného obnovení festivalových her, například dirigentů Furtwänglera a Karajana. Druhého popraví na 5 řádcích jako „*mladého ambiciózního umělce*“, který dokonce 2x vstoupil do NSDAP („*jednou v Rakousku, podruhé v Německu*“, s.36). A prvního oceňuje jako „*nejvýznamnějšího dirigenta Třetí říše, který ovšem **proslul** mj. dirigováním stejné symfonie* (Beethovenovy Deváté, pozn.vj) *v roce 1942 s berlínskou filharmonií u příležitosti Hitlerových narozenin*“, o kterémžto „*incidentu* (?) *pojednává mj.divadelní hra Ronalda Harwooda Na miskách vah*“ (s.35). Dramatik ovšem, zdá se, nebyl až tak kategorický, viděl dirigenta v duchu názvu hry mnohem méně černobíle, a do jisté míry právem: podobnými „*incidenty*“, kdybychom chtěli být stejně kategoričtí, by v našich očích totiž „*prosluli*“ všichni, kdo třeba i u nás v Protektorátu každoročně ve všech sálech v den Vůdcových narozenin povinně dirigovali nebo hráli divadlo. Tady si zpětně uvědomuji, že v Seznamu literatury (a v eventuálním využití v textu i v práci) možná schází jemněji diferencovaný pohled filosofa Carla Jasperse, totiž v jeho slavné těsně poválečné *Schuldfrage* – česky *Otázce viny* – jeho přesné, kritické, tj. **rozlišující** rozdělení čtvera vin za nacismus. A když už jsem u té literatury, možná bych doporučoval ve vztahu k Wagnerovi aspoň jednoho starého dobrého Nietzscheho, nejúplněji: *Der Fall Wagner. Schriften – Aufzeichnungen – Briefe* (ed.Dieter Borchmayer), Frankfurt 1983) a z Thomase Manna kromě uvedených titulů i kompendium: *Wagner und seine Zeit*. (Ed.Erika Mann, Frankfurt 1963). Ale to všechno jsou věci, které už se vymykají formátu DP a příslušely by práci doktorské (na níž jak doufám, bude v dalším rozšiřování a prohlubování tématu pokračovat). Tyto a další výhrady (viz úvod) nemohou nic změnit na mém názoru, že jde o práci do značné míry výjimečnou, jíž samozřejmě doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm „výborně“.

Prof.PhDr.Vladimír Just CSc.